

O związkach i małżeństwie – lekcja wychowawcza w oparciu o film „Pas de deux” Kingi Lewińskiej - Materiały metodyczne

Beata Badziukiewicz

ETAP EDUKACYJNY ponadpodstawowa

CZAS 2 godziny lekcyjne. Scenariusz ma charakter modułowy, dzięki czemu nauczyciel może sam dobierać sobie i konstruować omawiane zagadnienia.

Cele:

- Przeprowadzenie dyskusji i wzbudzenie refleksji na temat tego czym dla młodych ludzi jest związek, po co tworzymy związki?
- Zastanawianie się nad osobistymi przekonaniem dotyczącymi małżeństwa oraz cech, które musi spełniać, żebyśmy mogli nazwać je szczęśliwym.
- Określenie potrzeb, które młodzi ludzie pragną zrealizować - samoświadomość związana z osobistym obszarem psychicznym i emocjonalnym
- Próba wypisania umiejętności i niezbędnych zasobów potrzebnych do spełnienia się w relacji z drugą osobą

Metody pracy:

- Burza mózgów
- Praca w grupach (najlepiej 4-osobowych, tak by każdy mógł się wypowiedzieć najpierw w małym gronie, a następnie grupki mogły podzielić się własnymi wnioskami z resztą klasy).
- Dyskusja kierowana przez nauczyciela.

Środki dydaktyczne:

- Film: „Pas de deux” Kingi Lewińskiej, 2001, 35’
- informacje ze stron: <http://filmpolski.pl/fp/index.php/1211541>
- http://www.culture.pl/baza-film-pelna-tresc/eo_event_asset_publisher/eAN5/content/pas-de-deux

Przebieg lekcji:

Poniżej zaproponowanych jest 10 modułów zajęć, które można zrealizować w całości lub wybrać elementy najlepiej pasujące do celów, jakie postawił sobie prowadzący zajęcia nauczyciel.

Wstępne informacje na temat filmu:

Akcja rozgrywa się w małym miasteczku. Józef Struziak (Krzysztof Globisz), miejscowy weterynarz, jest znudzony codziennymi obowiązkami, swoją żoną Anną (Gabriela Kownacka) i jej dość nietypową, jak na prowincjonalną rzeczywistość, pasją - baletem. Anna była kiedyś tancerką, do dziś z nostalgią wspomina tamte lata, wyobraża sobie, jak mogłoby potoczyć się jej życie, gdyby nie zrezygnowała ze sztuki. Józefa drażni jednak jej zamiłowanie do muzyki poważnej, ćwiczone przed lustrem baletowe kroki, wystudiowane

gesty. Odreagowuje małżeński stres i rutynę, spotykając się potajemnie z kochanką w swoim gabinecie przy rynku. Pewnego dnia do weterynarza przyjeżdża na praktyki student, Wiktor Malec (debiutujący na ekranie Przemysław Chojeła). Sytuacja w domu Struziaków zaczyna się dość szybko zmieniać. Józef wykorzystuje obecność gościa, aby tym częściej wymykać się na schadzki, a Anna dostrzega w nieśmiałym, pełnym dobrej woli chłopaku bratnią duszę i wciąga go w swoje domowe próby baletowe. Józef postanawia maksymalnie wykorzystać sytuację i wreszcie ułożyć sobie życie po nowemu. Pozorując wezwanie do nagłego wypadku pryszczycy, wychodzi z domu.

Pod jego nieobecność Anna zakłada swój dawny strój baletnicy, aby przećwiczyć z praktykantem pas de deux z "Jeziora łabędziego". Ale za skąpa sukienka ciśnie, więc trzeba ją trochę rozsznurować, spocony od podnoszenia tancerki Wiktor zdejmuje koszulę i wtedy Józef wraca niespodziewanie z "frontu walki z pryszczycą". Przyłapawszy żonę "na zdradzie", pakuje manatki i pełen świętego oburzenia opuszcza dom. Udaje się do kochanki, ale tam czeka go niemiła niespodzianka.

Pokazywany w 2002 roku na festiwalu w Gdyni w ramach konkursu Polskie Kino Niezależne film, który stanowił pracę absolutoryjną Kingi Lewińskiej, wówczas studentki IV roku reżyserii na Wydziale Radia i Telewizji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, zdobył następujące nagrody:

- **2002** - Nagroda dla Kingi Lewińskiej na Festiwalu Slamdance Poland we Wrocławiu
- **2003** - Grand Prix dla Kingi Lewińskiej na Warszawskim Festiwalu Krótkometrażowych Filmów Fabularnych "Oskariada"
- **2003** - nagroda za zdjęcia dla Konrada Spyry na Warszawskim Festiwalu Krótkometrażowych Filmów Fabularnych "Oskariada"

1. Zanim obejrzymy film:

Ponieważ jest to film, w którym są sceny związane z erotyzmem i seksem, należy się zastanowić czy chcemy ten film oglądać wspólnie z całą klasą, co może być krępujące dla niektórych osób, również dla nauczyciela. Z powodu owego skrępowania, uczniowie, żeby nie pokazać, jak jest to dla nich niewygodne, mogą reagować obronnie, czyli śmiechem, komentarzami, docinkami. Dlatego można zaproponować uczniom obejrzenie filmu w domu albo jeśli decydujemy się na wspólny pokaz – opatrzyć go wprowadzeniem, które rozładuje atmosferę i przygotuje uczniów do zmierzenia się z krępującą sytuacją.

Można zaproponować kierunek oglądania:

- „oglądając film przyjrzyjcie się bohaterom, jakie są ich cele, do czego dążą, jak realizują swoje życiowe plany albo jakie są ich ścieżki życiowe”.

2. Pokaz filmu – 35 min.

3. Wstępna część lekcji:

1. a) Refleksje dotyczące filmu - na początek możemy zaproponować klasie podzielenie się refleksjami, odczuciami i spostrzeżeniami dotyczącymi filmu.
2. b) Następnie prosimy uczniów o scharakteryzowanie bohaterów – możemy to zrobić w grupach po kilka osób albo w całej klasie, jako burzę mózgów:

- czym się zajmują
- jakie cechy posiadają
- jak spędzają czas
- czego pragną, o czym marzą

Możliwa interpretacja: Józef Struziak, weterynarz, to on jest odpowiedzialny za utrzymanie całego domu, pracuje w kilku miejscach – ma prywatną przychodnię, udziela korepetycji, pracuje jako rejonowy weterynarz i kontroluje pochodzenie mięsa w ubojniach. Przyjmuje łapówki, ogląda się za młodszymi kobietami i lepszymi samochodami znajomych, zdradza żonę i marzy mu się wspólne zamieszkanie z kochanką. W domu ciągle kaszle udając alergię, żeby mieć usprawiedliwienie do jak najczęstszego opuszczania go.

Anna Struziak – była baletnica, ciągle żyje tamtym życiem, w tle słychać utwory baletowe i bohaterka, kiedy tylko ma okazję, ćwiczy figury taneczne. Sprząta ciągle dom dbając o uczulenie męża, ale nie jest w stanie mu dogodzić. Żyje w swoim świecie, bez porozumienia z mężem. Jej myśli i marzenia są ponad małomiasteczkową rzeczywistością.

c) kolejny krok, po zebraniu refleksji i wypowiedzi młodych ludzi, podsumowujemy zebrane przez uczniów informacje dotyczące **pary bohaterów** na tablicy albo na płachcie szarego papieru.

Kiedy mamy zestawienie informacji dotyczących bohaterów, możemy zaproponować przyjrzenie się i opisanie przez uczniów, co ich zdaniem łączy bohaterów. Czy są jakieś wspólne cechy, obszary działań, zainteresowania, sposoby spędzania wolnego czasu itd.

Kiedy uczniowie wypowiedzą swoje wnioski, możemy zaproponować zagadnienia do dyskusji:

- co takiego ich zdaniem się stało, że w chwili obecnej ten związek wygląda tak a nie inaczej? (ułożcie możliwe scenariusze przed-akcji – co „wzięło” ten związek? Co zwykle cementuje związki? – por. „Pierwsza miłość” (np. wspólne pokonywanie trudności, partnerstwo...))
- co uczniowie mogą powiedzieć, jak oceniają, obecny układ, który możemy obserwować na ekranie?
- Co takiego się dzieje, że oboje pozostają w układzie? Do czego im to służy? Czy oboje się godzą na ten układ? Czy i kto próbuje coś zmienić?

Co byś zmienił w życiu bohaterów? Jakich rad udzieliłbyś im, by zmienili swoje relacje? – ułóż możliwy scenariusz post-akcji.

Możliwa interpretacja: ona – nie mogąc czerpać satysfakcji z małżeństwa ucieka w świat wspomnień i marzeń, uduchowiona, narzeka pod nosem na męża, marudzi, okazuje swoje niezadowolenie, ale na tym kończy się jej działalność. Kiedy przyjeżdża student przerzuca na niego swoje pasje, wciąga go w swój świat. Nie wychodzi z niego, nie jest zainteresowana rzeczywistością, ale właśnie zagarnia młodego człowieka do swojego świata.

On – znudzony żoną, której potrzeb prawdopodobnie nie rozumie, tzw. „normalny facet” z potrzebami, szuka pretekstu, żeby odejść od żony, ale równocześnie, żeby to nie była jego odpowiedzialność, tylko żeby mógł na nią zrzucić ciężar winy (że niby to ona jego zdradza), nie staje naprzeciw problemom, nie próbuje ich rozwiązać w sposób sensowny, tylko chyłkiem, boczkim, prześlizgnąć się. Kiedy nie udaje mu się związek z Alą (lokalną

pięknością) wraca skruszony do żony. Nie jest w stanie samodzielnie żyć ani nie jest w stanie samodzielnie decydować o sobie.

Oboje, chociaż nieszczęśliwi, skazani są na siebie. Żadne nie podejmuje decyzji o zmianie jakości swojego życia. **Funkcjonują siłą bezwładu i przyzwyczajenia.** Chociaż niezadowoleni, godzą się na to, co mają. Oboje potrafią jedynie uciekać (każde na swój własny sposób) od tego, co im się nie podoba. Nie podejmują próby (przynajmniej my tego nie widzimy) naprawy swojego życia.

4. Rozmowa na temat związków

a) Zadajmy sobie wszyscy pytanie: czym jest małżeństwo?

Definicja:

małżeństwo – [kulturowo](#) akceptowany i [prawnie regulowany](#), dobrowolny, trwały związek [kobiety](#) (żony) i [mężczyzny](#) (męża), zwanych [małżonkami](#). Małżeństwo znane jest we wszystkich [kulturach](#) świata. Nieznane są społeczności ludzkie, w których nie praktykowano by stałych związków małżeńskich.

Małżeństwo można rozpatrywać, jako bycie razem dwojga zakochanych osób, a po skrajnie przeciwnej stronie, jako instytucję, która w różnych miejscach, urządach, instytucjach ma swoje określone prawa, przywileje i obowiązki.

Możemy zaproponować rozrysowanie tych dwóch obszarów: romantycznego i instytucjonalnego przez uczniów i co się składa szczegółowo na te obszary. Można też dodać kolejne, które się pojawiają, czyli obszar związany ze wspólnym budowaniem dobrobytu materialnego, kolejny związany z zadaniami rodzicielskimi i opiekuńczymi wobec dzieci i kolejne, które pojawią się w trakcie dyskusji.

Możemy rozrysować obszary i poziomy, na których funkcjonuje małżeństwo.

b) Dzielimy klasę na mniejsze grupki (np. 4-5 osób) i zadajemy pytania do zastanowienia się: czego potrzeba, żeby związek można było nazwać udanym?

Możemy podzielić klasę na grupki dziewcząt i grupki chłopców. Następnie łączyć mniejsze ze sobą, dać im zadanie skonsultowania swoich pomysłów i ustanowienia wspólnej wersji.

Następnie na tablicy albo na płachcie szarego papieru spisać stanowiska dziewcząt i chłopców, porównać je i omówić.

Najprawdopodobniej okaże się, że te stanowiska są różne. Czego innego od świata i związków oczekuje męska część populacji, a czego innego kobieca. To świetny przyczynek do pracy nad tym, jak można te potrzeby pogodzić.

Zadajemy uczniom pytanie: czy to w ogóle jest możliwe?

Jeśli tak, to w jaki sposób...

A jeśli nie, to jakie są pomysły, sposoby na wspólne życie.... Skoro nie można pogodzić dwóch odmiennych światów, to jak można ze sobą żyć, często przez bardzo wiele lat?

5. Jakie mamy we współczesnym świecie wzorce związków?

Czy w naszym kraju jest inaczej niż gdzieś indziej, jeśli chodzi o związki małżeńskie? Czym się różni od małżeństw w innych krajach Europy?

Jakie są zwyczaje związane z zawieraniem związków małżeńskich w Polsce i na świecie?

Do tego modułu możemy poprosić młodzież o przygotowanie wiadomości na temat tego, jak w różnych krajach czy rejonach świata wyglądają związki (patriarchat, matriarchat, związki monogamiczne, poligamiczne, formalne, nieformalne, ograniczone wiekiem, statusem materialnym, społecznym itd.). Możemy wyznaczyć kilka osób, które na lekcji zaprezentują te różne warianty i omówić je z młodzieżą. Które im się podobają i dlaczego, a które im się nie podobają i dlaczego.

Wybrane przykłady:

*Relacje małżeńskie w różnych rejonach świata mogą się bardzo różnić od tych znanych w kulturze Zachodu. Przykładowo, w kulturze [matrylinearnej](#) ludu [Mosuo](#) (podobnie jak w innych kulturach matrylinearnych) kobiety utrzymują związki z mężczyznami, których określa się jako *mężów dochodzących*, mężczyźni mieszkają ze swoimi siostrami w domostwach zarządzanych przez najstarszą kobietę, posiadanie jednego partnera (czy odpowiednio partnerki) jest postrzegane jako coś odbiegającego od normy, dziećmi opiekują się kobiety (i ich bracia) i nie przywiązuje się wagi do biologicznego ojcostwa. Małżeństwa w takich społecznościach określa się mianem *małżeństw spacerowych* – nie ma tu formalnego małżeństwa w znaczeniu przyjętym na Zachodzie.*

*Przykładowo: z uwagi na miejsce zamieszkania małżonków po ślubie rozróżnia się *patrylokalizm*, *matrylokalizm*, *bilokalizm* – małżeństwo, na przemian, przez pewien czas zamieszkuje u rodziców żony i przez pewien czas u rodziców męża, *ambilokalizm* – gdy miejsce zamieszkania nie jest określone, *neolokalizm* – gdy współmałżonkowie przenoszą się do zupełnie nowego miejsca zamieszkania, z dala od krewnych jednej i drugiej strony.*

*Albo mamy rozróżnienie ze względu na liczbę małżonków i tak: o *monoginii* mówimy, gdy jeden lub wielu mężczyzn posiada tylko jedną i tę samą partnerkę; o *monoandrii* mówimy, gdy jedna lub wiele kobiet posiada jednego i tego samego partnera.*

Do rzadkich wyjątków należą kultury, w których kobieta ma wielu mężów naraz. Tę postać małżeństwa spotyka się np. w ślepo zakończonych [dolinach himalajskich](#), gdzie nie ma możliwości rozprzestrzeniania się i jakkolwiek przyrost naturalny nie powinien istnieć. Zdaniem [etologów](#) stanowi to krańcową formę dopasowania [ekologicznego](#) itd.

6. Jak sobie młodzi ludzie wyobrażają swój własny związek?

Ten moduł możemy przygotować w następujący sposób:

Omawiamy z uczniami ważne dla nich obszary życia, jakie mają plany i pomysły na siebie, co by chcieli w życiu osiągnąć, dokąd dojść.

I teraz, do tych planów i marzeń dokładamy drugą osobę i zastanawiamy się, co byśmy od niej chcieli i co sami mamy do zaoferowania, w jaki sposób mamy zamiar zrealizować te wcześniejsze zamierzenia w związku, jak nasze pierwotne plany i marzenia zmieniają się, kiedy pojawi się ta druga osoba.

Czego najważniejszego oczekujemy od związku? (np. szczęścia – to pytamy i zastanawiamy się, na czym to szczęście miałyby polegać, jak miałyby wyglądać, co miałyby się wydarzyć, żebyśmy mogli powiedzieć, że osiągnęliśmy szczęście (i nie chodzi tylko o dom i samochód, ale o osiągnięcie i zrealizowanie wewnętrznych potrzeb, o których wcześniej pisali), jeśli bezpieczeństwa – to na czym by polegało i jak by miało wyglądać, co by się miało dziać, żeby tak się czuli itd.)

7. Czy warto być mężem albo żoną?

Jakie są „zyski” a jakie „straty” z przyjęcia takiej roli.

Dyskusja w podgrupach, na forum całej klasy, może to też być debata moderowana przez nauczyciela albo wybranego ucznia.

Można zlecić zrobienie wywiadów z różnymi osobami, dorosłymi, którym zadaliby właśnie to pytanie: jakie są zyski, a jakie straty bycia mężem lub żoną?

Być może nie warto proponować, żeby to pytanie zadawali własnym rodzicom (chyba, że ktoś chce), ale może znajomym rodziców, własnym znajomym czy rodzeństwu, które już zawarło związek małżeński albo osobom zupełnie obcym. Te wywiady powinny być anonimowe dla pozostałych osób w klasie, ważne są bowiem wypowiedzi, a nie imię i nazwisko osoby wypowiadającej się. Istotny jest natomiast wiek i staż małżeński.

Można też przyjąć wariant wywiadów przeprowadzanych według zawodów i stanowisk: np. co ma na ten temat do powiedzenia urzędnik stanu cywilnego, ksiądz, adwokat, lekarz, nauczyciel, pani w sklepie itd.

Można zaproponować, by wywiady były nagrywane na dyktafon, a następnie uczniowie opracowaliby wnioski i przedstawili na forum klasy, a to byłoby podstawą dyskusji: czy i z kim uczniowie się zgadzają, które poglądy im się podobają, a które nie, i dlaczego.

8. Kolejny moduł: po zastanawianiu się nad badaniami, które dowodzą, że ludzie żyjący w związkach małżeńskich naprawdę:

- żyją dłużej
- czerpią większą satysfakcję z życia
- częściej uprawiają sex
- mniej chorują (m.in. mniejszy odsetek zachorowań na nowotwory, depresję)
- są mniej podatni na popadanie w nałogi
- są bardziej optymistycznie nastawieni do życia
- są bardziej odporni na stres
- są bogatsi

9. Małżeństwo to:

Nauczyciel wypisuje na karteczkach różne przekonania dotyczące małżeństwa, uczniowie losują, mogą być dwie osoby do jednej karteczki i wypowiadają swoje zdanie dotyczące wylosowanej sentencji; możemy też zrobić taki wariant, że rozdajemy po jednej karteczce 4 osobom i jedna para osób poszukuje argumentów na potwierdzenie danego zdania, a druga para poszukuje argumentów nie zgadzających się z daną sentencją; następnie dyskutujemy w klasie, co kto na dany temat naprawdę myśli i czuje, przykłady:

- potwierdzenie miłości dwojga ludzi do siebie,
- małżeństwo jest dla mnie sensem życia,
- spełnieniem najskrytszych marzeń,
- realizowaniem samego siebie,
- dążeniem do doskonałości we dwoje,
- sprawianiem by świat u boku drugiej osoby był coraz piękniejszy
- małżeństwo to wzajemne zaufanie, miłość, przyjaźń, wspólne plany...
- to obranie wspólnej ścieżki
- związanie się z drugą osobą na całe życie, na dobre i na złe
- wzajemna miłość, zrozumienie, poświęcenie, jedność i nierozzerwalność
- współbrzmienie, które aby się realizowało potrzebuje czasu, ciągłości, zaufania, wierności i lojalności
- zaangażowanie, które zakłada wzajemną odpowiedzialność i porozumienie
- zdecydowanie się na to, żeby już przez całe życie iść razem, ramię w ramię.
- zobowiązanie, kontrakt, pisemna umowa na całe życie - akt własności
- ograniczenia swobody własnej wbrew sobie i wewnętrznym potrzebom
- to moment, w którym ludzie tracą chęć do tego, aby zabiegać o siebie nawzajem

Podsumowanie zajęć:

na koniec możemy zapytać uczniów, czy po obejrzeniu filmu i zajęciach zmieniło im się postrzeganie sytuacji, która była opowiedziana w filmie i czy jakoś inaczej patrzą na instytucję małżeństwa. Jakie refleksje i przemyślenia im się zrodziły?